

*Р.П. Радишевський, проф., член-кор. НАН України,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка*

РЕЦЕПЦІЯ Ю.І. КРАШЕВСЬКОГО В УКРАЇНІ

Стаття присвячена огляду робіт українських дослідників творчості польського письменника Юзефа Ігнація Крашевського, перекладів його творів, узагальненню різних проявів його української рецепції. Охарактеризовано напрямки і стан вивчення доробку цієї видатної постаті у вітчизняному літературознавстві.

Ключові слова: Ю.І.Крашевський, крашевськіана, полоністика, польсько-українські зв'язки.

Статья посвящена обзору работ украинских исследователей творчества польского писателя Юзефа Игнация Крашевского, переводов его произведений, обобщению различных проявлений его украинской рецепции. Охарактеризованы направления и состояние изучения наследия этой выдающейся личности в отечественном литературоведении.

Ключевые слова: Ю.И.Крашевский, крашевскиана, полонистика, польско-украинские связи.

The paper reviews works by Ukrainian researchers of Polish writer Józef Ignacy Kraszewski and translations of his novels; there are generalized various manifestations of his Ukrainian reception. We characterize directions and state of studying his works in the national literary science.

Key words: Józef Ignacy Kraszewski, Kraszewski's studies, Polish literature studies, Polish-Ukrainian connections.

28 липня 2012 року виповнилося 200 років від дня народження одного з найвидатніших польських письменників XIX ст. – Юзефа Ігнація Крашевського (1812–1887), який більше двадцяти років жив і творив на українській землі, а враження від років, проведених на Волині, лягли в основу багатьох його романів та оповідань, нарисів і літературно-критичних статей, подорожей та спогадів, праць з історії та етнографії.

Одним із перших, хто високо оцінив творчість Ю.І. Крашевського в Україні, був Іван Франко: «Крашевський започаткував новий напрямок у польській белетристиці, вводячи до неї вперше справжні, живі, народні типи. Його повісті “Ярина”, “Остап Бондарчук”, “Уляна”, “Хата за селом”, крім першорядних мистецьких достоїнств, мають і завжди матимуть першорядну

вартість в історії польської літератури, як перші промені світла, кинуті у цю досі темну глибину, яка називається життям і душею простого народу» [30, 68].

Високе визнання своєї творчості й діяльності Ю.І. Крашевський отримав від свого сучасника П. Куліша, який у одному з листів називає його «нашим рідним поетом» [24, 221]. До історії стосунків цих видатних представників польського й українського народу зверталися у 90-х роках XIX ст. М. Драгоманов, М. Павлик та І.Франко. На смерть Ю. Крашевського відгукнувся український письменник В. Горленко на сторінках «Кіевской старины» і галицький автор Г. Циглинський у «Зорі».

Кінець XIX ст. приніс декілька драматичних переробок творів Ю.І. Крашевського, серед яких найважливішою є «Циганка Аза» М. Старицького за повістю «Хата за селом». Пізніше вітчизняні літературознавці концентрувалися переважно на проблематиці селянських повістей і мемуаристики польського письменника. Його творчість, зокрема, розглядається у розділі «Романтична соціально-побутова повість» у докторській дисертації репресованого українського вченого Володимира Гнатюка, захищеної у 1938 р. у Ленінградському педагогічному інституті [10, 567–574]. У повоєнні часи українці в творчості відомого польського письменника, зокрема його селянські повісті, розглядали у своїх статтях І. Грика («Українське село в селянському циклі повістей Ю.І. Крашевського»), Р. Кирчів («Юзеф Крашевський і Україна»), С. Козак («Українська проблематика в народних повістях Крашевського») [11; 19; 20].

Творчість Ю.І. Крашевського становить значний науковий інтерес для Валерії Ведіної, яка у своїх передмовах і післямовах до українських видань ґрунтовно розглядає його українські зацікавлення, тематику творчої спадщини та особисту долю письменника [8; 9]. Натомість особливу увагу (на прикладах творчості М.Гоголя, Ю.І. Крашевського та Г. Квітки-Основ'яненка) дослідниця звернула на естетичні концепції критичного реалізму у польській, українській та російській літературах [43].

Дослідження історичних романів видатного польського письменника знайшло своє відображення у низці статей Юлії Булаховської, присвячених аналізу творчості двох велетнів історичної романістики – Ю.І. Крашевського та Г. Сенкевича [4; 5].

Об'єктом наукового зацікавлення Луїзи Оляндер також стала українська проблематика у творчості Ю.І. Крашевського, ретельно проаналізована дослідницею у польськомовній статті «Україна у творчості Юзефа Ігнація Крашевського. Рецепція і поетика» [40], та фундаментальній монографії «Волинський текст в українській та польській літературах (XIX–XX ст.)» [23], де творчість митця авторка розглядає у контексті волинського періоду

життя, звертаючи увагу на особливості поетики та історизму, своєрідність рецепції творів польського письменника.

Широкого висвітлення набула творча спадщина Ю.І. Крашевського в студіях харківського вченого Володимира Василенка. У своїх численних працях він детально розглянув усі аспекти літературної спадщини польського художника слова, прискіпливо зібрав і вивчив збережені в Україні архівні матеріали, рукописи, епістолярій і малюнки письменника [42], перевидав польською мовою та проаналізував окремі статті, праці із публіцистичної українки [41]. За сприяння вченого було введено до наукового обігу та видано у Польщі листування між Ю.І. Крашевським та Владиславом Ходзькевичем [38]. Зрештою, важливі моменти біографії польського письменника було відтворено на широкому джерельному тлі із залученням новознайдених матеріалів у розгорнутій монографії «Крашевський у Російській імперії 1812–1863–1917» [6] та низці інших праць дослідника [напр. 7].

Художня спадщина видатного волинянина не раз привертала увагу жиитомирського вченого Володимира Єршова, який досліджує розвиток польської літератури Правобережної України доби романтизму. Його праці висвітлюють як окремі періоди життя та творчості Ю.І. Крашевського [12, 13, 14, 15], так і фундаментально узагальнені в монографіях «Польська література Волині доби романтизму» [16] та «Польська мемуаристична література Правобережної України доби романтизму» [17]. Крім цього, В. Єршов є автором сценарію науково-популярного телевізійного фільму «Ю.І. Крашевський у Житомирі» (у 2 частинах, ТК «Телескоп» /Житомир/, 2000), брав участь у зйомках документального фільму «Таємниці Крашевського» («Tajemnice Kraszewskiego» – Telewizja Polska /Poznań/, режисер Є. Гофман, 2003).

Надія Петриченко здійснила дослідження творчості Ю.І. Крашевського з позиції компаративістичної методології, що знайшло своє відображення у низці статей [25; 27] та монографії «Українська, польська та російська проза першої половини XIX століття» [26].

Безумовно, інтерес до творчості видатного польського письменника серед українських літературознавців останнім часом, підсилений ювілеєм, значно поживався. Серед молодих крашевськознавців назвемо Світлану Черноус (Байдацьку), яка працює над проблемою «Модифікації жанру подорожі у творчості Ю. І. Крашевського», досліджуючи жанрово-стильові модифікації літературних подорожей польського письменника у контексті його творчості [31-36].

Різні аспекти творчості польського майстра художнього слова стають об'єктом досліджень не тільки літературознавців, але й істориків, етнографів, мистецтвознавців, краєзнавців, педагогів та ін. Чималу зацікавленість

спадщиною Ю.І. Крашевського виявляє історик С. Баженова, котра займається вивченням етнографічних особливостей Волині у творчості польського письменника [1] зокрема і розглядом україністики в історично-краєзнавчих працях у цілому [2]. У найновішій своїй монографії «Ю.І. Крашевський і Україна» паралельно з висвітленням біографічних моментів дослідниця дає обґрунтування місця художніх творів Ю.І. Крашевського в історії літературних течій польської літератури ХІХ ст. [3]. Творчість видатного житомирця постійно перебуває в центрі уваги географа М. Костиці [21; 22], який вивчає коло наукових зацікавлень Ю.І. Крашевського, його внесок у розвиток історичного джерелознавства, природничих дисциплін та мистецтва Волині. Педагогічну діяльність митця досліджують педагоги Н. Сейко [28; 29] та Л. Єршова [18], які висвітлюють погляди письменника на виховання та освіту, його внесок у розвиток просвітництва у Київському навчальному окрузі.

Серед чималої кількості різних есе та розвідок, присвячених Ю.І. Крашевському за останні два десятиліття, суто літературознавчих не так і багато. Більшість дослідників традиційно звертаються до краєзнавчого, етнографічного, біографічного матеріалу, розглядаючи історію чи побут конкретної місцевості (Литва, Волинь, Полісся, Житомир, Луцьк, Киселі, Городок, Городець, Дубенщина, Острог та ін.) у творчості польського письменника, його дослідницьку, збирацьку, громадсько-політичну чи культурно-просвітницьку діяльність під час перебування в Україні. Серед конкретних художніх творів, поза селянськими повістями та мемуаристикою, об'єктом вивчення стали також «Хата за селом» у контексті її зв'язків з «Циганкою Азою» М. Старицького (Т. Джурбій, Н. Романюк, М. Якименко), «Графиня Козель» (Ю. Васейко), епістолярна спадщина (М. Габлевич), українська проблематика в «Atenaеum» (Р. Везер), історична драма «Гальшка» (М. Манько) тощо.

У Житомирі, де Ю. І. Крашевський мешкав майже сім років, збагативши його літературне, культурне й громадське життя, у жовтні 2002 р. відбулася Міжнародна науково-краєзнавча конференція, присвячена 190-й річниці від дня народження видатного польського письменника, (організатором її був М. Костиця). Збірник матеріалів конференції «Юзеф Ігнацій Крашевський як явище світової культури» [37] представляє широке коло проблем вивчення творчості митця. Нині в Інституті філології та журналістики Житомирського університету ім. І. Франка під керівництвом Володимира Єршова триває підготовка до святкування 200-річчя від дня народження видатного польського письменника. У жовтні 2012 р. відбулася Міжнародна конференція «Універсум Юзефа Ігнація Крашевського», яка значно поглибила та розширила уявлення про творчість цього славнозвісного письменника.

Чимало важливих українських сторінок творчості Ю.І. Крашевського вже певним чином були порушені в різноманітних наукових та публіцистичних працях. Наша публікація стимульована також великим ювілеєм видатного польського письменника і має на меті нагадати і подекуди ширше розкрити найбільш важливі аспекти українського дискурсу Юзефа Крашевського, тобто не лише факти із життя у волинський період, але й пов'язані із українською тематикою автора подорожі та мемуаристику, публіцистику, селянські та історичні повісті, а також його полілог із українськими письменниками.

В українській крашевськіані є поетичне окреслення ювіляра як «писарського отамана». Ця думка була висловлена 1867 року у Львові, де йому було надано звання почесного громадянина міста. Із цієї нагоди у його присутності у міській раді відбувся урочистий прийом, на якому український двомовний поет Платон Костецький віршованими рядками славив великого поляка, в особі якого українці знайшли захисника своїх прав і свобод, і виразника самотності української культури:

Не ластівка май завістила
І не бузько-дядько -
Не збігла чутка мила –
Приїхав наш батько!

Стріпнув порохи німецькі,
Як кайдани царські,
І на рідній землі станув
Отаман писарський.

Ім'я Ю. І. Крашевського належить до сузір'я геніїв польської літератури, чії імена звучать як символи польської нації, чия творчість упродовж багатьох століть зберігала основоположне значення не лише для розвитку польської культури, а й культури сусідніх народів. Письменник, починаючи із 1840 року на титульних сторінках друкував сентенцію «Nulla dies sine linea» («Ні дня без рядка»), потверджуючи цим свою титанічну працю у різних ділянках літератури.

Людина непересічної працелюбності та напрочуд широкого кола зацікавлень, він залишив значну літературну спадщину. Вона вражає своїм розмахом, обсягом та жанрово-тематичним багатством і нараховує біля 600 томів із різних галузей письменства, культури та мистецтва. Недаремно постать Ю.І. Крашевського окреслюють такими термінами, як «титан праці», «людина-інституція», непересічний ерудит, енциклопедист.

Творчість Ю.Крашевського зазвичай була адресована не лише польсько-му читачеві, адже українці й литовці так само можуть називати його вітчиз-

няним письменником та істориком. У другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Польща заново відкриває цього письменника-енциклопедиста, твори якого перекладалися більш ніж на 20 мов світу. Можна також нагадати, що в Україні його твори виходили великими тиражами, а літературознавці та історики постійно звертаються до його творчої спадщини. Двічі перевидавалась «Прадавня легенда» (пер. В. Струтинського 1960, 1964 рр.), здійснено окремі видання селянських повістей «Хата за селом» (пер. П. Погрібної, 1967 р.), повісті у перекладі Віктора Іванисенка («Уляна», «Історія Савки», «Остап Бондарчук», «Історія кілка в плоті», «Ярина», 1979 р.) і нещодавно у перекладі Володимира Шабаровського («Спогади з Волині, Полісся та Литви», 2011 р.).

Із юнацтва книжка була найкращим другом Ю.І. Крашевського. Згодом він згадував: «Книжки, – а читав я усе, що траплялося на очі, – збагачували уяву, розпалювали її і настільки на мене впливали, що я все ясніше бачив, як треба писати, тому писав без зупину і відпочинку» [39, 3]. Згодом із цієї юнацької «писанини» почали повставати справжні літературні твори. Незважаючи на те, що Ю. І. Крашевський був невтомним читачем книжкових новинок та жадібним колекціонером книг, у 1835 р. він занотує у вірші:

Księgi w głowie pożar rozdmuchają zdradny,
Zbrzydzą pokój i rolę i wiejskie zacisze,
O! Nieszczęsny kto czyta, szalony, kto pisze! [39, 4]

Книги вогонь в голові роздмухають підступний
Збаламутять спокій, землю і сільське затишшя,

О нещасливий, хто читає, божевільний, хто пише !.. [Пер. наш – Р.Р.]

«Жодного дня без рядка» – цьому гаслу він був вірний не лише у своїй творчості упродовж життя, а як справжній книголюб на схилку свого працюючого життя мав бібліотеку, яка нараховувала більше тринадцяти тисяч томів. Україна може пишатися тим, що упорядником зазначеної бібліотеки був письменник і громадський діяч Михайло Павлик, який описав її і склав величезний каталог. Серед матеріалів тоді вперше були виявлені українські інтермедії початку ХVІІ ст. до драми Якуба Гаватовича, один із двох нині відомих примірників цієї книжки і досі зберігається у бібліотеці Ю.І. Крашевського. Таким чином, завдяки старанням польського письменника-книголюбця було збережено і повернуто у літературний обіг безцінну пам’ятку давнього українського письменства. Нагадаємо, що частина архіву польського письменника, зокрема рукописна версія перекладу «Божественної комедії» Данте та його альбом малюнків, зберігаються в рукописному відділі Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України. Ілюстрації малюнків у нашому

виданні подаються із цього альбому. Ані скромне трактування власної творчості, ані подекуди неприязне ставлення критиків до літературного доробку письменника не завадили йому здобути визнання читачів. Його заслужено називають одним з найбільш популярних письменників і публіцистів XIX ст. у світовій літературі. На кожному з етапів, у кожній зі сфер діяльності помітними є прагнення автора до правдивого зображення, об'єктивності та всебічності, уникання штампів і загальноприйнятих кліше.

Багатогранність культурних, наукових та ідейних зацікавлень Ю.І. Крашевського – характерна риса його творчої особистості. Усі ідейні течії, світоглядні концепції, які визначали польське культурне життя у XIX ст., знайшли відображення у його плідній творчості.

Інонаціональна проблематика (і її невід'ємна складова україніка) були частиною світосприйняття польського поета. Загалом, українська проблематика переживала у той час свій розквіт у польській культурі. Самобутність українського народу, локальний колорит, багатючий фольклор та історія були в центрі художніх пошуків поетів і прозаїків, що відкривало нові можливості для творчості польських митців. Своєю багатогранною діяльністю Ю.І. Крашевський зробив неоціненний внесок у культурне життя України XIX ст., а Україна в його літературній діяльності займає почесне місце.

1. *Баженова С.* Етнографія Волині у творчості Ю.І. Крашевського // Покликання служити науці і людям. – Чернівці, 2008. – С. 47–56.
2. *Баженова С.* Історико-краєзнавчі аспекти творчості Ю.І. Крашевського // Україна – Європа – Світ. – 2011. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 188–197.
3. *Баженова С.* Ю.І. Крашевський і Україна: Монографія. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський НУ ім. І. Огієнка, 2012. – 158 с.
4. *Булаховська Ю.* До проблеми сприйняття в Україні польської художньої прози XIX століття (Юзеф Крашевський, Генрик Сенкевич) // Романтизм: між Україною та Польщею. Київські полоністичні студії. Зб. наук. пр. / Ред. та упор. Р. Радишевський. – Т. V. – К., 2003. – С. 281–289.
5. *Булаховська Ю.* Польський і український історичний роман XIX ст. // Проблеми семантики, прагматики і когнітивної лінгвістики. Зб. наук. пр. – Вип. 10. – К., 2006. – С. 34–38.
6. *Василенко В.* Крашевский в Российской империи 1812–1863–1917. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2002. – 401 с.
7. *Василенко В.* Пройти Україну...: Ю. Крашевський і польський образ нашого краю // Пам'ять століть. – 2005. – №6. – С. 79–97.
8. *Ведіна В. П.* «Прадавня легенда» і її автор [Ю.І. Крашевський] / Післямова // Крашевський Ю.І. Прадавня легенда. Роман з життя у IX ст. / Пер. В. Струтинського. – К.: Держлітвидав, 1960. – 407 с. – С. 398–406.
9. *Ведіна В. П.* Юзеф Ігнацій

Крашевський / Післямова // Крашевський Ю. І. Хата за селом / Перекл. П. Погребна. – К.: Дніпро, 1967. – 315 с. – С. 308–315. 10. *Гнатюк В.* Українсько-польська правобережна романтична література. Вибрані праці / Гол. ред. і упор. Р. Радишевський. – К.: Леся, 2008. – С. 567–574. 11. *Грика І.* Українське село в селянському циклі повістей І. Крашевського // Питання слов'янської філології. – Вип. І. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1960. – С. 65-72. 12. *Єршов В.* Творча та громадська діяльність Ю. І. Крашевського в Житомирі у 1853–1860 роках // *Авжеж!* – №31. – Житомир, 1996. – С. 11–16. 13. *Єршов В.* Ю.І. Крашевський в Житомирі // Поліський дивосвіт. Література рідного краю: Житомирщина / За ред. С.О. Пультера. – Частина 1. Критичний огляд. – Житомир, 2000. – С. 294-298. 14. *Єршов В.* Ю.І. Крашевський в Житомирі. 1853-1860 // Волинь–Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – №5. – Житомир, 2000. – С. 4-20. 15. *Єршов В.О.* Юзеф Ігнаці Крашевський в Житомирі. Нові дані // Юзеф Ігнаці Крашевський як явище світової культури. Науковий збірник «Велика Волинь» / Ред. М.Ю. Костриця. – Т. 28. – Житомир: Волинь, 2002. – С. 100-104. 16. *Єршов В.* Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності: Монографія. – Житомир: Полісся, 2008. – 622 с. – С. 269-298. 17. *Єршов В.* Польська мемуаристична література Правобережної України доби романтизму : Монографія. – Житомир: Полісся, 2010. – 451 с. 18. *Єршова Л.* Жіноча освіта на Волині: Монографія. – Житомир: Полісся, 2006. – 485 с. 19. *Кирчів Р.* Юзеф Крашевський і Україна // Радянське літературознавство. – №8. – К., 1968. – С. 75-85. 20. *Козак С.* Українська проблематика в народних повістях Крашевського // Наша культура. – Варшава, 1970. – №8 (148). – С. 3-5. 21. *Костриця М.* Краєзнавчі студії Юзефа Крашевського // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Вип. 1 (15). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 22. *Костриця М.* Юзеф Ігнаці Крашевський: житомирські сторінки життя і діяльності // Юзеф Ігнаці Крашевський як явище світової культури. Наук. зб. «Велика Волинь» / Ред. М.Ю. Костриця. – Т. 28. – Житомир: Волинь, 2002. – С. 3-8. 23. *Оляндер Л.* Волинь і Полісся у творчості Юзефа Ігнатія Крашевського: рецепція, історизм та поетика // *Оляндер Л.* Волинський текст в українській та польській літературах (XIX–XX ст.): Монографія. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 236 с. – С. 205-211. 24. *Павлик М.* Куліш та Крашевський. Причинок до історії русько-польських відносин // Народ. – 1892. – № 20-21. 25. *Петриченко Н.* Волинь–Житомирщина друга батьківщина Ю.І. Крашевського // Волинь–Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Вип. 19. – Житомир, 2009. – С. 62-70. 26. *Петриченко Н.* Українська, польська та російська проза першої полови-

ни XIX століття: діалогізм, конвергенція, оповідальність. – К.: Університет «Україна», 2009. – 415 с. 27. *Петриченко Н.* Фантастика в творчості Юзефа Ігнація Крашевського (на матеріалі українських творів) // Українська полоністика. – Вип. 2. – Житомир, 2006. – С. 206-210. 28. *Сейко Н.* Добročинність у сфері освіти (XIX – поч. XX ст.). Київський учбовий округ. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 448 с. 29. *Сейко Н.* Просвітницька діяльність у Житомирі Ю.І. Крашевського // Сейко Н. Польське шкільництво на Волині–Житомирщині у XIX – першій половині XX ст. : Монографія. – Житомир, 2002. – 158 с. – С. 57-64. 30. *Франко І.* Польський селянин в освітленні польської літератури. – Т. 27. – К.: Зібр. тв.: У 50-ти т. - К., 1955. 31. *Чорноус С.* «Спогади про Волинь, Полісся та Литву» Юзефа Ігнація Крашевського як взірць романтичної подорожі // Київські полоністичні студії. – Т. XV. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. – С. 165-172. 32. *Чорноус С.* Аксиологічний аспект подорожей Юзефа Ігнація Крашевського // Київські полоністичні студії. – Т. XVI. – К.: «МП Леся», 2010. – С. 194-201. 33. *Чорноус С.* Еволюція жанру подорожі в історії польської літератури // Волинь–Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – № 19. – Житомир: В. Котвицький, 2009. – С. 106-113. 34. *Чорноус С.* Жанр літературної подорожі у творчості Ю. І. Крашевського // Київські полоністичні студії. Європейський вимір української полоністики. – Т. IX. – К., 2007. – С. 137-144. 35. *Чорноус С.* Особливості жанру подорожі у творчості Юзефа Ігнація Крашевського // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті акад. Л. Булаховського. – Вип. 10. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. – С. 430-436. 36. *Чорноус С.* Українця Ю. І. Крашевського // Київські полоністичні студії. «Українська школа» в літературі та культурі українсько-польського пограниччя. – Т. VII. – К., 2005. – С. 355-360. 37. Юзеф Ігнаці Крашевський як явище світової культури. Наук. зб. «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого тов-ва дослідників Волині / Гол. ред. М.Ю. Костриця. – Т. 28. – Житомир: Волинь, 2002. – 124 с. 38. *Kraszewski J. I.* Listy do Władysława Choźkiewicza / Oprac. St. Burkot. – Kraków : Wydawnictwo edukacyjne, 1999. – 285 s. 39. *Kraszewski J. I.* Myśli o książce i czytaniu / J. I. Kraszewski. – Łódź: Miejska Biblioteka Publiczna im. Ludwika Waryńskiego, 1985. 40. *Olander L.* Ukraina w twórczości Józefa Ignacego Kraszewskiego. Recepja i poetyka // Polska w literaturze ukraińskiej – Ukraina w literaturze polskiej. – Piotrków Trybunalski: Piotrkowskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – 2003. – S. 167-175. 41. *Wasylenko W.* Józef Ignacy Kraszewski – zapomniane, nieznanе: ukraińskie materiały źródłowe. – Warszawa: Zakład Usług Poligraficznych, 1999. – 180 s. 42. *Wasylenko W.* Ukraińskim tropem polskich pisarzy. – Poznań: Wydawnictwo

Fundacji Literackiej, 1996. – 150 s. 43. *Wedina W.* U źródeł koncepcji estetycznych realizmu krytycznego pisarzy słowiańskich połowy XIX wieku (Gogol – Kraszewski – Kwitka-Osnowianenko) // *Studia polono-slavika-orientalia. Acta litteraria XII* / Pod. red. B. Biłokozowicza. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład narodowy im. Ossolińskich, 1990. – 254 s. – S. 77–90.

*А.С. Ращенко, здобув.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка*

ЄВРОПЕЙСЬКЕ КРИЛО МУРУ: ІДЕЙНІ ТА ХУДОЖНІ ОРІЄНТИРИ

У статті розглядаються головні ідейні та художні засади європейського крила Мистецького Українського Руху. З'ясовано ставлення його представників до проблеми світоглядної й мистецької кризи середини ХХ ст., проаналізовано їхні концепції особистості й стилю прийдешньої доби.

Ключові слова: *європеїзм, модернізм, екзистенціалізм.*

В статье рассматриваются главные идейные и художественные принципы европейского крыла Художественного Украинского Движения. Выяснено отношение его представителей к проблеме мировоззренческого и художественного кризиса середины ХХ в., проанализировано их концепции личности и стиля грядущей эпохи.

Ключевые слова: *европеизм, модернизм, экзистенциализм.*

The article deals with main ideological and artistic principles of the European wing of Artistic Ukrainian movement. The attitude of its representatives toward the problem of world view and artistic crisis of the middle of XX century is found out, their conceptions of personality and style of coming epoch are analyzed.

Key words: *europeanism, modernism, existentialism.*

Одним із найяскравіших етапів творчого та громадського життя європейської української культурної еміграції була короткочасна, але в своїй потенції названа цілою епохою доба бурхливої діяльності Мистецького українського руху (1945-49). “Влітку того самого 1945 року в невеликому німецькому місті Фюрті опинилося кілька українських учених і літераторів. Були це Юрій Шевельов, Віктор Петров (Домонтович), Юрій Косач, Іван Майстренко, Ігор